

FOR ANY LEGAL AID CONTACT:

THE FRONT OFFICE DISTRICT LEGAL SERVICES
AUTHORITY, KOHIMA, DIMAPUR, WOKHA, PHEK,
ZUNHEBOTO, MOKOKCHUNG, TUENSANG,
LONGLENG, KIPHIRE, MON AND PEREN OR ANY
LEGAL SERVICES CLINIC

YOUR RIGHTS MATTER

A BOOKLET ON

**NSLSA - Mangatetep adokdang
Angateteptsu tetuyuba kaket
(Ao)**

Translated by: Smti. Mapujungla

Published by:

Nagaland State Legal Service Authority
DC Office Compound,
Nagaland Pensioners Association Office Building, Top Floor
Nagaland : Kohima - 797001
Helpline: +9118003453883. Office- 0370-2290153
Email: nslsa.nagaland@yahoo.in
NSLSA HELPLINE-15100

Hon'ble Mr. Justice Ashutosh Kumar

Chief Justice, Gauhati High Court

_____ & _____

Patron-in-Chief NSLSA

Hon'ble Mr. Justice Kalyan Rai Surana

Judge, Gauhati High Court

_____ & _____

Executive Chairman, NSLSA

Hon'ble Mr. Justice Soumitra Saikia

Judge, Gauhati High Court

_____ & _____

Chairman, HCLSC

Kohima Bench

Mr. Neiko Akami, NJS

Member Secretary

Nagaland State Legal Services Authority

2026

NALSA COMMUNITY MEDIATION TRAINING MANUAL IN AO DIALECT

‘Community Mediation’ tettezü lokti tentet mesura nisung ana tsungda mangatettep adokba mapang okadaki moi-i tetsungda nisung (third neutral party- the mediator) ka dena pei tebelemba tem shitepba telok anaprong ajangzüksua ken o tembangba lir. Tongtipang sua yimtsung nung ali,kiochen,kibong,kiyonger kidanger den mangatettep ajangshibatem iba Community Mediation inyakyim ajanga tangatettep ka ti arudaktsütsü akok.Aser iba nung shilem agir tetsungda nisungji kecha nunga sendaka maliba nisung ka , yimtsung nungi tejangja nisung ka mesura iba ama mapa metetjema alir ka asütsü akok.

Iba inyakyim ya okadak (Court)inyakba ama masü saka telok anatsungda telemtetba agia,magatettep tembangba lir.Iba tetsungda nisung-i telemtetba magatsütsü saka telok ana angatettepsu lemanng sayur.Aser iba inyakyim mapang,jembishinubatam tatenner dak alaka tangar den item o meshishitsü.

Iba community mediation ajanga tangatettep ka ti aruba dang masu saka lokti, kija tesendaktep tajung akar, kati ka dak tamang kateter aser lokti nung yimjung tesunep bener arur.Aser tarutsu mapang asoshi magatettep makaba yimtsung asutsu tatishitsu tajung yanglur.

Mangatettep (Conflict) ji kechi:

Alima nung mangatettep ji ajaki ajangshir saka iba magatettep ji teti dangbo teraksa nung matemer. Anungji item mangatettep aliba koma aser kong nungi tenzuk aji meteta , mapang shitak nung iba inyakyim teyari ajanga telemtetba tajung agi teraksaba nungi jenbur.

Lokti tentet nung mepelatep (Disputes in Community Mediation)

Iba inyakyim nung tetsüngda nisung asoshi tangatetsü kaji, ken-o tulu tatishitsü agi nisung tepsetba , tashiyim mapa inaykba , alima temzüng ozüng anema inyakba mapatem, mesüra telok kati memulungba keno tem , pa/ la (mediator) – i agitsü makok.

Iba inyakyim (The Mediation Process) tatsü aki yamai.

1. Mezüngbuba nung teyongtsü party shiba lir (The Mediator) –i mangatettep bener arur tem pela agizüktsü teinyaktsü rasa ashitsü aser taru nem pei tebilemba ashitsü mapang agütsütsü . iba nukjidong telok ana tsüngda tangatettep tajung alitsü temulung lemtetsüba lir aser telok tem-i iba nukjidong angateta shilem agitsü . Iba inyakyim nung tetsungda nisung (mediator) teinyaktsüji iba inyakyim nung jembishinü ajak temai madoktsü mesüra shilem agiba mapang ka ti ka angatsü asr ajaki temulung nung bilemba rakpoka jembitetsü leman lapoktsütsü.
2. Tanabuba nung – Tatener ajak shilem agitsü aser nungdakra telok balala den tebelemba lemsatsü mapang agitsü. Iba nukjidong O bentep nung koba shitak lir , mesüra telok ana tsüngda kechi ajangzüktsü bushir, iba mapa pei taginuba saiteptsü , iba nung tetsungda nisung teinyaktsü ji kanga junga angatsü tongtipang ,onük tem bendentsü aser tasungdangba tem agitsü. Koba nung mangateptep tenzük iba ji bushitsü aser telok ana tebilembatem angatsü mapang agütsütsü.
3. Tasem buba nung – Telok anaprong nungi angadanger angatetteptsü lenmang jembitsü. Iba nung nukjidong ji teimtem koba lir iba ji takoktsü lenmang bushitsü. Telok ana prongi telok ana prong ajangzüka mangatettep anentsü shilem agitsüla. Iba mapang tetsüngda (mediator) teinyaktsü

ji o leptang magütsütsü saka tejembiba ajak kanga junga zuluoka ayutsüla . Taoba tatalokba tem lira item ji meyiba jembitsü akok, mesüra rongsen aoba , mapang endokba , tesedaktep raksaba indang jembitsü aser angatetdaksütsü merangtsü. Iba ama ken O nung ozüngi koma benshitsü mesura koma tembangtsü item ji metetdaksütsüla. Mesüra telok ana prong külem ajangzüksü aser tajung ba nung tembangtsü lenmang sayutsü.

4. Pezububa nung Telok ana prong tangatettep-i arura iba ji tezuluba nung zuluoka tembangtsü. Iba nung telok ana prongla telemtetba kati arura, iba ji zuluoka ayutsü aser telok ana prongla iba tuzuluba kaket kaka ayutsü. Telemtetba kati marutetra, koba telemtetba magitet, iba küli ji tarutsü atema ayutsü.

Iba inyakyim nung jembishinüym (communication skills in Mediation)

1. Züngzünga angatsü kodang nisung ka jembidir , iba mapang tejembir den repsema mejembitsü.
2. Kodang ka ti jembidir , minprongba yimyatem mebenshitsü.
3. Kodang ka di jembidir, idangji la/ba O angajemba yimya sayutsüla.
4. Tejembir O jembidang, temulung agüja angatsü, aser pa O nung telangzüba agütsütsü atema masü, saka pa O angatettsü tongtibangba.
5. Telok anati jembiba tongtibang onüktem mapang shia telok nem metetdaksütsüla.

6. Telok anati jembiba O tem tetsünga oren nung lephsia metetdaksütsüla.
7. O lepba jembiba nung shidak asü tai metetsü asüngdangtsüla.
8. Telok ana prong jembishinüba aser yimyatsüya tem ajishimtsü.
9. Amenba yimya aser jembiba yim nung tatener ajak tiptemdaksütsüla.
10. Hao/ masü ta langzütsü tasüngdangbatem masü saka angetta rasatsü idang tasüngdangba asü dangtsüla.
11. Telok ka aitsüa masü saka tetsünga oren nung tasüngdangba agütsütsü.
12. Telok ana prongla , tebilembatem ajak lemsateptsü ajungshitsü.
13. Telok ana prongla indang taginüba aser tebilembatem , tarokba nung bushisüngdangtsü.
14. Bilemdanga langzütsü mapang peria agutsütsü.
15. Telok ana prongla – i jembiba aser lemsatepba jangja angatetba metetdaksütsüla.
16. Telok ana prongla-i jembishinü dang tai tongtepba mejembiteptsü ajungshitsü.

Tetsünga nisung teinyaktsü

Tetsünga nisung ya iba inyakyim asoshi kanga tongtibang shilem agir ka lir. Parnok ya O bendanger ka masü saka tetsünga O tajung jembirtem lir. Parnok tetsünga jakla tarezmük, aküm

aketba aser meim-o yutetba jakla tem ajanga tamang katetba nisung ka lir. Aser iba ajanga lokti tsünga mangatettep alibatem angajema tembangdaksür.

Iba inyakim nung sobaliba aruka meteba aser pukhümba

Tetsünga nisungji sobaliba aroka metetba nungji libaliru inyakyim ajak metetba dang masü saka tim tesü nung telok ana prongla temulung chia yutsütsüla. Sobaliba , tamangba yimsü aser libaliro balala metetta angatetba ajanga pukhümba yimya paidoker aser nubur ajaki ajangzüksü temulung lemtetsüsa tetsünga nisungjagi inyaker. Asen India lima kanga meyoktepba lokti ana ka nung, sobaliba aroka metetba tetsünga nisung-i mangatettep aliba angatettepdaksüba dang masü saka lokti yimjung asoshi inyaker.

Libaliruyim , ozünga aser tetuyubatem

Tetsünga nisungjagi kodang ozünga toktsür jembishinütsü aser koba mapang nung ozünga teyanglubatem (LSA Act, section 89 CPC And The role of NALSA/ SLA/ DLSA) repringtsü , aser ozünga teyangluba-i sayuba ama beshitsü metetsüla.

Tangatettep aser tongtibang tezolutepba

Iba inyakyim tatembang mapa ji telok ana ti mulungba nung telemtetba tem zulu a yutsü. Iba tezolutepba ji jangjajangja, zuluba ajanga tarutsü nung mangatettep madoktsü aser nuburtem-i iba inyakyim nung tamang katettsüsa zuluoka ayutsu.